

**HYVINVOINTIALUEIDEN
NUORISOVALTUUSTOJEN YHTEINEN
KANNANOTTO LASTEN JA NUORTEN
SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUIDEN
RAHOITUKSEN TURVAAMISEKSI**

Taustaa ja tietoa kannanotosta

Kannanoton taustaa

- Viime marraskuussa Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen eli Soiten nuorisovaltuusto lähti selvittämään yhteisen kannanoton tekemistä muiden hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen kanssa siitä, miten leikkaukset vaikuttavat nuoriin, ja myös yleisesti Suomen tulevaisuuteen.
- Huhtikuussa (23.4.2024) järjestettiin yhteinen keskustelutilaisuus, johon pyrittiin kutsumaan kaikilta Suomen hyvinvointialueilta nuorisovaltuutettuja, sekä heidän ohjaajiansa. Nuoriso,- liikunta- ja urheiluministeri Sandra Berqvist (RKP) osallistui myös tähän tilaisuuteen. Ministeri Berqvist kannusti vahvasti sitä, että hyvinvointialueiden nuorisovaltuustot päätyisivät yhteiseen kannanottoon, ja hän lupautui myös viemään sen itse eteenpäin hallitukselle tiedoksi.
- Hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen jäseniltä kerättiin huhtikuun ja kesäkuun välillä näkemyksiä ja ideoita kyselyn avulla, ja kannanotto koottiin siihen laitettujen vastausten pohjalta. Tämä tapahtui 11-12.6.2024 etätyöpajassa, jossa kaikkien hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen jäsenet saivat tulla työstämään kannanottoa yhdessä. Työpajaa ohjaamassa/toimintaa tukemassa oli Soiten nuorisovaltuuston asioiden määräaikainen valmistelija Jaakko Kinnunen.
- Kannanotto käydään läpi jokaisessa alussa, joissa niiden jäsenet päättävät yhdessä siitä, lähtevätkö siihen mukaan. Kun päätös on tullut kaikilta hyvinvointialueilta, kannanotto toimitetaan eteenpäin.

Kannanoton taustaa

- Tiedossa on, että hyvinvointialueet ovat hallinnollisesti itsemääräämisoikeutettuja, mutta rahoituksensa ne saavat valtion hallinnolta. Samoin myös valtion hallinto pitkälti sanelee hyvinvointialueiden palveluiden veloitteet sekä toiminnan tavoitteet.
- Jos hyvinvointialueiden resursseja leikataan joltain osin, ne eivät voi vaan päättää tehdä toisin, jos se ei vähemmillä resursseilla ole mahdollista. Tältä osin hallitus päättää rahoituksen hyvinvointialueiden puolesta.

Mikä kannanoton tavoite on?

- Tämän kyseisen kannanoton varsinaisena tavoitteena **ei ole** vastustaa aiottuja tai tehtyjä leikkauksia. Suomen velkataakka on kasvanut jo yli 150 miljardiin euroon ja tuota taakkaa tulee keventää, jottei se jossain välissä tulisi tuleville sukupolville maksettavaksi kokonaisuudessaan korkojen kera. Tarkoituksena ei ole myöskään osoittaa kritiikkiä hallituspuolueille, sillä nuorisovaltuustot sitoutuvat toiminnassaan olemaan puoluepoliittisesti neutraaleja vaikuttamistoimielimiä
- Kannanoton tavoitteena on yleisesti kerätä huomiota sille, miten tämä kaikki vaikuttaa nuoriin, sekä herätellä valtion hallintoa huomiomaan kyseisten palveluiden merkitys koko Suomen tulevaisuuden kannalta, ja pohtia mahdollisia keinoja sen riittävän rahoituksen takaamiseksi. Samalla halutaan myös osoittaa hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen aktiivinen työote lasten ja nuorten elinolojen parantamisen eteen, sillä juuri me olemme se toimielin, jonka tulisi ajaa nuorten asemaa.
- Yksi tavoitteista on myös jonkinlainen yhteistyö jokaisen hyvinvointialueen nuorisovaltuuston välillä, jotta voimme vaikuttaa myös laajemmin koko Suomen nuoria koskeviin asioihin.

Mikä kannanoton tavoite on?

- Tavoitteena on myös lyhyt ja ytimekäs kannanotto, jonka avulla asiasta voi viestiä laajemminkin.
- Kannanoton pitää käsitellä tarkemmin tiettyä aihetta, eli tässä tapauksessa juurikin sosiaali- ja terveyspalveluiden leikkaamista. Kaikki liittyy kuitenkin aina kaikkeen, joten muiden sopeutustoimien vaikutus sotepalvelujen tarpeeseen, kuten muutokset opintotukeen sekä asumistukeen, ovat myös tuotu siinä esiin.
- Yksi isoimmista tavoitteista olisi suojata mahdollisuudet tämän hetken, sekä myös tulevaisuuden nuorille. Tulisi varmistaa, etteivät tulevaisuuden taitajat päätyisi huonompaan asemaan, jossa mahdollisuudet kouluttautua olisivat pienemmät, kun juuri kouluttautuminen ja erikoistuminen ovat niitä asioita, mitä tarvitsemme Suomen kasvuun. Se, että suomalaisten pientuloisuus kasvaa, hoitoa ei saa silloin kuin sitä tarvitsee, tai sitten ollenkaan, ajaa Suomea vain huonompaan tilanteeseen, jonka korjaamisesta me tulemme maksamaan. Tämän ehkäisemiseksi nuorisotyön ja mielenterveyspalvelujen saatavuus ja laatu ovat kriittisiä. Mielenterveys ei ole vain yksilöllinen ongelma, yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat siihen syvästi.

Hallituksen tavoitteet ja toimenpiteet

Petteri Orpon hallituksen tavoitteena on sopeuttaa/leikata hallituskaudella sotekustannuksista 1,4 miljardin euron edestä. (Yle 18.10.2023). Hallitus on päättänyt hallituskauden aikana porrastetusti leikata myös valtiontukeaan sosiaali- ja terveysalan järjestöille yhteensä 130 miljoonan euron edestä. (SOSTE 18.4.2024)

Etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajatoimintaan kohdistettiin yhteensä 4,6 miljoonan euron leikkaukset. Lisäksi nuorisokeskusten toimintaan ja nuorten syrjäytymistä ehkäisevään Nuotti valmennukseen kohdistettiin 860 000€ leikkaus ja valtakunnallisten nuorisojärjestöjen rahoitusta vähennettiin 600 000€. (Into ry. 15.11.2023)

Jos nuorisotyöhön kohdistetaan muut aiotut leikkaukset (13,5milj. euroa) vuoteen 2026 mennessä, olisi tämä jo lähes 20% koko nuorisoalan valtion budjetista. (Allianssi 18.4.2024)

Hallituksen tavoitteet ja toimenpiteet

Hallitus laatii erillisen lapsiin ja nuoriin liittyvän toimenpidepaketin, jolle osoitetaan pysyvästi 5 miljoonaa euroa. Pakettiin sisältyy lapsiasiainvaltuutetun esittämän lastensuojelun hybridimallin kehittäminen, lisärahoitusta koulu- ja oppilaitosnuorisotyölle, mielenterveyden matalan kynnyksen chat-palveluihin ja ensi- ja turvakodeille. Lisärahoitusta ohjataan myös nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpanoon.

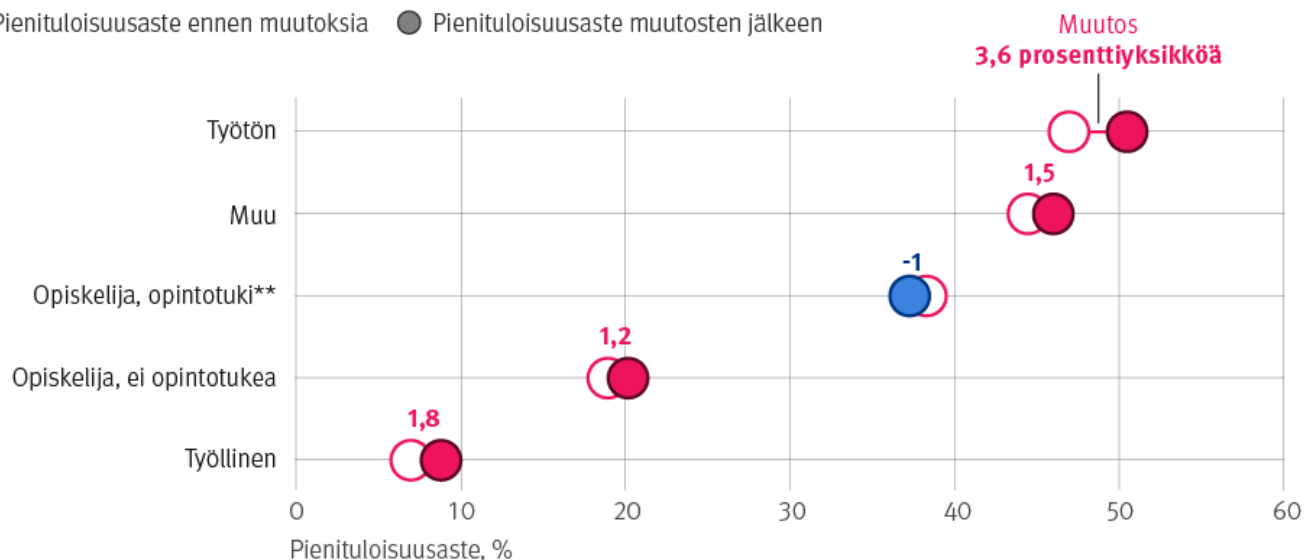
Lisäksi hallitus päätti erillisestä 5 miljoonan kertaluontoisesta rahoituksesta koulukiusaamisen vastaiseen työhön. (Valtioneuvosto 16.4.2024)

Hallituksen linjauksen mukaisesti yhteensä 120 miljoonan euron säästö kohdistetaan aikuisten, jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Ehdotettu muutos tavoitteellisten opiskelijavuosien vähennyksestä kohdistuu tästä syystä niille koulutusaloille, joilla on aikuisopiskelijoita. Näin ollen koulutustarjonta aikuisopiskelijoille heikentyy. (Hallituksen esitys 23.9.2024)

Pienituloisuus yleistyy eniten työttömällä nuorilla, kun tarkastellaan sosioekonomista asemaa

16–29-vuotiaiden pienituloisuusaste* sekä vuoden 2024 sosiaaliturva- ja veromuutosten vaikutus sosioekonomisen aseman mukaan

○ Pienituloisuusaste ennen muutoksia ● Pienituloisuusaste muutosten jälkeen

*Pienituloiseksi luetaan henkilö, jonka tulot ovat alle 60 % koko väestön tulojen mediaanista.

**Opintolainan valtiontakaus on laskettu tuloksi.

Grafiikka: Kela

Nuoret ovat kantaneet muita ikäryhmiä suurempaa taakkaa jo aiemmista hallituksen päättämistä säästöistä. Esimerkiksi asumisen tukeen kohdistuvat leikkaukset ja vasta voimaan tulleen ALV-kannan nostaminen vaikuttavat eniten nuoriin. (Allianssi 4.9.2024)

Opiskelijoille tärkeään asumislisään kohdistuva leikkaus näyttäisi kutistavan 200€/kk heidän talouttaan eli noin 3245€/vuosi. Näiden lisäksi OAJ:n arvion mukaan ammatilliseen koulutukseen kohdistettu 100 (nyt 120) miljoonan leikkaus vastaisi 1350 opettajan työn perumista tai 5000 kolmivuotisen perustutkinnon perumista. (Allianssi 18.4.2024).

**Opintotukea saavien opiskelijoiden pienituloisuusaste pienenee noin 1 prosenttiyksikköä, jos opintolainan lainatakaus lasketaan tuloksi. Jos lainatakausta ei lasketa tuloksi, yli puolet opiskelijoista ovat valmiiksi pienituloisia, ja pienituloisuusaste kasvaa heillä 6,2 prosenttiyksikköä. (Kelan tutkimusblogi 23.1.2024.)

Mahdolliset vaikutukset nuoriin

Etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajatoimintaan kohdistuneiden leikkausten arvioidaan vaikuttavan yhteensä 6000 nuoren syrjäytymiseen/ heille tarvittavan tuen ulkopuolelle jäämiseen (Into ry 15.11.2023).

Valtiontalouden tarkastusvirasto on arvioinut, että yksi syrjäytynyt nuori kustantaa yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa muiden tukitoimien, palvelukustannusten ja saamatta jääneiden verotulojen muodossa. Vuoden 2022 lopussa syrjäytyneitä nuoria arvioitiin olevan noin 60 000. (Iltalehti 22.10.2023.)

Nuoruudessa on suurin riski mielenterveysongelmien puhkeamiselle. Noin $\frac{3}{4}$ osaa mielenterveyden häiriöistä ilmenee ennen 24. ikävuotta ja joka kolmannella korkeakouluopiskelijalla todetaan ahdistus- ja masennusoireita. Vuonna 2022 eläkkeelle jääneistä 16-34 vuotiaista 83 % joutui vetäytymään työelämästä mielenterveyden häiriöistä johtuen. (Mielenterveyspooli 13.4.2024.)

Tälläkään hetkellä hoitotakuu ei toteudu erityissairaanhoidon osalta ja on vaikeaa kuvitella miten tämä kaikki edellä mainittu mahtaa vaikuttaa nuorten hyvinvointiin, sekä siihen, että voiko näiden toimenpiteiden takia hallitusohjelmaan kirjattu lasten ja nuorten terapiatakuu myöskään toteutua.

Nuorten kouluttautumismahdollisuudet vähenevät, sillä koulutustarjonta suppeutuu ammatillisen koulutuksen puolelta. Jatko-opinnot, tai alan vaihtaminen (jos se ala, jonka 15-16 vuotiaana valitsit, ei tunnukaan enää oikealta) voi muuttua monille mahdottomaksi.

KANNANOTTO

Hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen kannanotto Suomen hallitukselle lasten ja nuorten sosiaali- ja terveystalveluiden rahoituksen turvaamiseksi

Me hyvinvointialueiden nuorisovaltuustot olemme huolissamme siitä, että hallituksen suunnittelemat leikkaukset sosiaali- ja terveystalveluihin eivät todellisuudessa onnistu säästämään kustannuksista, kuten hallitus on suunnitellut. Etenkin kun tilannetta tarkastelee pitkällä aikavälillä, on erittäin todennäköistä, että kustannukset tulevat todellisuudessa kasvamaan. Meille nuorille, joiden pitäisi päästä paikkaamaan tulevaisuudessa tämänhetkistä työvoimapulaa ja olemaan osaratkaisuna ns. eläkepommiin, pitää taata mahdollisuus suorittaa opinnot loppuun, ja selviytyminen työelämään asti varmistamalla siihen riittävät tukitoimet. Tälläkin hetkellä valtaosa työikäisistä, jotka ajautuvat työkyvyttömyyseläkkeelle, ovat nuoria, joiden mielenterveysongelmiin ei ole saatu apua riittävän ajoissa.

Hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen kannanotto Suomen hallitukselle lasten ja nuorten sosiaali- ja terveystalveluiden rahoituksen turvaamiseksi

Voimaan astuneet muutokset rajaavat opiskelijoiden mahdollisuuksia ja motivaatiota suoriutua opinnoistaan ilman että he velkaantuisivat, ajautuisivat erilaisten tukitoimien piireihin tai edes jaksaisivat suorittaa opintonsa loppuun saakka. Tälläkin hetkellä monet nuoret joutuvat keskeyttämään opintonsa ja siirtyvät tekemään pienipalkkaista työtä selviytyäkseen pelkistä välttämättömistä elinkustannuksistaan. Heikolla koulutustaustalla voi jäädä huonompaan sosioekonomiseen asemaan, joka tutkitusti vaikuttaa myös ylisukupolvisesti. Suomi kaipaa tälläkin hetkellä lisää korkeakoulutettuja erityisosaajia työmarkkinatilanteensa kehittämiseen ja parantamiseen globaaleista talousmuutoksista johtuen. Suomalaista koulutusta on aiemmin suuresti arvostettu kansainvälisillä markkinoilla ja se sama korkea arvostus on saatava uudelleen. Tämä ei onnistu ilman riittäviä sosiaali- ja terveystalveluiden toimia, joilla haastavasta opiskeluajasta selviydyttäisiin.

Hyvinvointialueiden
nuorisovaltuustojen kannanotto
Suomen
hallitukselle lasten
ja nuorten sosiaali-
ja terveystalveluiden rahoituksen
turvaamiseksi

Useimmilla alueilla ei tälläkään hetkellä ole riittävästi henkilöstöresursseja vastaamaan siihen tarpeeseen, joka koulupsykologeista, koulupsykiatreista sekä vastaavista mielenterveystyön ammattilaisista on. Vallallaan oleva mielenterveyskriisi näkyy kaikkein voimakkaimmin nuorissa ikäluokissa, jotka ovat jo nyt akuutin avun tarpeessa ja saattavat silti päästä tarvitsemiinsa palveluihin vasta pisimmillään useiden kuukausien odottelun jälkeen. Näin käydessä, hoito vaatii huomattavasti enemmän resursseja, jotta edes pientä edistymistä parantumiselle tapahtuisi. Pahimmissa tapauksissa toipumista opiskelu- tai työkykyiseksi ei voida enää edes saavuttaa.

Hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen kannanotto Suomen hallitukselle lasten ja nuorten sosiaali- ja terveystalveluiden rahoituksen turvaamiseksi

Nuorten syrjäytymistä ennaltaehkäisevistä palveluista leikattiin 4,6 miljoonaa euroa ja arviona on, että tästä johtuen 6000 nuorta tulee syrjäytymään. Valtion takaama 5 miljoonan euron tukipaketti, joka kohdennetaan pitkälti koulunuorisotyöhön, tuskin tulee olemaan riittävä ratkaisu, sillä se ei auta jo ongelmiin ajautuneita nuoria. Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan joka ikinen näistä syrjäytyvistä nuorista tulee tämänhetkisinä arvioilla kustantamaan n. 1,2 miljoonaa euroa, ja jos 6000 nuorta on nyt riskissä syrjäytyä, niin valtion tukipaketilla ei saada autettua edes yhtä prosenttia tuosta määrästä. Nämä nuoret tulevat väkisininkin tarvitsemaan sosiaali- ja terveystalveluita avukseen.

Hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen kannanotto Suomen hallitukselle lasten ja nuorten sosiaali- ja terveystalveluiden rahoituksen turvaamiseksi

Ongelmien syventyessä on mahdollista, että nuoret ajautuvat haasteidensa (esim. köyhyys, mielenterveysongelmat, päihdeongelmat, syrjäytyminen yms.) vuoksi rikollisen toiminnan pariin, joka edelleen pahentaa heidän tilannettaan. Tämä puolestaan tuo valtiolle lisäkustannuksia vankeinhoidon, veronkierron, harmaan talouden ja oikeuskustannusten muodoissa. Näiden lisääntyminen tulee haastamaan yhteiskuntarauhaa ja vaatimaan lisää resursseja monilta eri tahoilta, muun muassa poliisilta ja pelastustoimilta, joilla ei tälläkään hetkellä ole riittäviä resursseja kaikkien tilanteiden selvittämiseen.

Hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen kannanotto Suomen hallitukselle lasten ja nuorten sosiaali- ja terveystalveluiden rahoituksen turvaamiseksi

Suomen hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen toiveena hallitukselle on, että takaatte riittävän rahoituksen hyvinvointialueiden lasten ja nuorten sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämiseen, jotteivät nuoret joudu tulevaisuudessa maksamaan kustannuksia toimenpiteistä, joilla vastataan juuri niihin ongelmiin, jotka olisi voitu aikaisemmin ratkaista riittävillä hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveystalveluilla. Ymmärrämme, että valtion velkataakka on saatava pienentymään ja siksi on tehtävä kipeitäkin leikkauksia. Toivomme kumminkin, että takaatte riittäväällä sosiaali- ja terveystalveluiden rahoituksella nyt sen, ettei kasvava velkataakka paisu entisestään tässä kannanotossa esitettyjen huomioiden osalta niiden nuorten maksettavaksi, joiden tulevaisuudesta te olette nyt vastuussa.